VIRITTÄJÄ, Instagram

1) 14.3.

Aikajana

> 1897. Virittäjä perustetaan. Ensimmäinen päätoimittaja oli E. A. Tunkelo.

Noudettu osoitteesta https://virittaja125.kotikielenseura.fi/aikajana/

125 vuotta sitten perustettiin Virittäjä, joka toimii ja voi hyvin vielä tänäänkin, vuonna 2022. Tällä Instagram-tilillä tehdään nostoja Virittäjästä sekä vastajulkaistulta Virittäjä 125 -sivustolta. Sivustolta löydät monia kiinnostavia julkaisuja, esimerkiksi aikajanan, jossa on esitelty Virittäjän keskeiset vaiheet.

2) 16.3.

Maisa Martinin haastattelu suomi toisena kielenä -alan kehityksestä ja alan julkaisuista Virittäjässä – haastattelijana Lyyra Virtanen

> Mulle Virittäjän merkitys on ehkä enemmän se, että tulee lukeneeksi asioista, joista ei ennestään tiedä mitään.

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/22/maisamartin/

Tässä haastattelussa Maisa Martin kertoo suomi toisena kielenä -alan kehityksestä 80-luvulta lähtien. Martin on syntynyt vuonna 1950 ja hän on ollut keskeisessä asemassa muun muassa siinä, että Suomessa on alettu aikanaan opettaa suomea toisena kielenä.

3) 19.3. Minna Canthin päivä, tasa-arvon päivä

Engelberg, M. (2016). Yleispätevä mies.

> Jopa *hän*-pronomini, jota on pidetty eräänlaisena suomen kielen sukupuolineutraaliuden lippulaivana, voidaan tulkita herkemmin miestä kuin naista tarkoittavaksi kontekstissa, jossa ei viitata sukupuoleen.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/59105

Lektiossaan Mila Engelberg esittelee sukupuolentutkimuksen alaan kuuluvaa väitöskirjaansa. Engelberg on tutkinut suomen kielessä yleistävästi käytettyjä maskuliini-ilmauksia sekä periaatteessa sukupuolineutraaleja ilmauksia, joihin liittyy piilevää sukupuolittuneisuutta. Tämä lektio on erityisen hyvää luettavaa näin Minna Canthin ja tasa-arvon päivänä.

4) 21.3. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Asiantuntijat suosittelevat

Onnittelut toimituskunnalle ja Virittäjän ystäville.

Noudettu osoitteesta https://virittaja125.kotikielenseura.fi/asiantuntijat-suosittelevat/

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/eero-kiviniemi/

Virittäjä 125 -sivustolta löytyy välilehti Asiantuntijat suosittelevat. Siellä pääset kurkistamaan, millaiset Virittäjän artikkelit ovat olleet merkittävässä asemassa kunkin asiantuntijan uralla, mitä lukuvinkkejä he antavat sekä millaisia terveisiä merkittävän juhlavuoden saavuttanut Virittäjä heiltä saa. Tämä kuvassa lainattu onnittelu on suomen kielen professori emeritus Eero Kiviniemen käsialaa.

5) 23.3.

Koskimies, A. V. (1883). Uusia sananlaskuja.

Ei niin kiirusta menoa, jottei lähteä kerkeä.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/21695

Koskimies esittelee kirjoituksessaan kokoelman sananlaskuja, joita ei löydy Lönnrotin sananlaskukirjasta. Kirjoittaja on kymmenen vuoden ajan kirjoittanut sananlaskuja muistiin ja koonnut ne yhteen. Sananlaskuja on kerätty laajasti talteen ympäri Suomen.

6) 25.3.

Setälä, E. N. (1883). Suomen kielen attribuutti- ja appositsiooni-suhteista.

Jos attribuutti-säännöt yleensä ovatkin selvillä, niin sitä vähemmin ovat appositsiooni-säännöt.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/21669

Tämä artikkeli on kiinnostava jo ihan sanastonsa puolesta. Artikkelissa vilisee sanoja, jotka ovat fennisteille tuttuja, mutta kirjoitusasultaan erilaisia. Mitä ovatkaan esimerkiksi *appositsiooni*, *proprium* ja *apellativum*? Artikkeli on myös mielenkiintoinen suomen kielen syntaksin kehittymisen näkökulmasta.

7) 29.3.

2000-luvun alussa Virittäjää päätoimittanut Marja-Liisa Helasvuo: “Päätoimittajana koin olevani aitiopaikalla” – Lyyra Virtanen

– Päätoimittajana koin olevani aitiopaikalla näkemässä, mitä suomen kielen tutkimuksessa – ja laajemminkin kielentutkimuksessa – tapahtuu.

Noudettu osoitteesta: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/30/marja-liisa-helasvuo/

Marja-Liisa Helasvuon ensimmäisen artikkelin aineistoa pidettiin aikanaan arveluttavana, mutta Helasvuo päätyi tästä huolimatta lopulta suomen kielen professoriksi ja Virittäjän päätoimittajaksi. Helasvuo kertoo Virittäjän toiminnassa tapahtuneista muutoksista, kuten vertaisarviointiin siirtymisestä, syntymäpäiväkirjoitusten julkaisun lopettamisesta ja verkkojulkaisemisen aloittamisesta.

8) 31.3.

Genetz, A. (1986). Jälkileikkuutta Agricolan kielestä.

soghaitze- sokaista UT. Room. alkupuh.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/21701

Tässä artikkelissa Genetz käsittelee Agricolan kieltä tämän pääteosten pohjalta. ”Varmana pidän, että joskus vielä, ehkä muutaman vuosikymmenen kuluttua joku tutkija ottaa tehdäksensä perinpohjin selkoa vanhimmasta kirjakielestämme, jota se kyllä ansaitsee; tätä nykyä „eloa on liian paljo, mutta, työväkeä on vähä". ”, kirjoittaa Genetz.

9) 2.4.

Anne Mäntynen

Suomen kielen tutkimuksesta parhaan käsityksen saa lukemalla Virittäjän artikkeleita

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/31/anne-mantynen/

Tässä haastattelussa tekstin- ja diskurssintutkija Anne Mäntynen kertoo vuosistaan Virittäjän päätoimittajana, vastaa siihen, miksi opiskelija oli hyvä lukea Virittäjää ja ottaa kantaa muun muassa muuttuvaan kieleen. Keskeisenä näkökulmana haastattelussa on myös se, millainen rooli Virittäjällä on tiedemaailmassa. Haastattelu on nauhoitettu etäyhteydellä 26. marraskuuta 2020. Haastattelun toteuttivat Maria Anttila, Laura Mykkänen sekä Sakari Soukka.

10) 3.4.

Yrjö-Koskinen, E. S. (1898). "Kodin sanasto".

Mitähän tavallinen maalais-emäntä arvelee semmoisesta kuin *tushisivellin*?

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/21948

Tässä artikkelissa on sanasto pääosassa. Yrjö-Koskinen kritisoi ruotsin kielen käyttämistä pääkielenä, ja hän tarkastelee joitakin tuohon maailmanaikaan käytössä olleita sanoja. Hän myös ehdottaa vanhojen tilalle uusia sanoja, jotta käytössä olleet termit eivät olisi vain ruotsin kielestä käännettyjä, vaan enemmän suomen kielen puhujalle sopivia. Historiallisesti mielenkiintoisia ovat sanat, jotka suomen kielestä jo kadonneet, kuten *ympyräviitta*, *vintiöleivos* ja *aineke*. Myös Yrjö-Koskisen ehdotukset uudissanoiksi ovat kiinnostavia: esimerkiksi *lääkelippu*, *suunpyyhe* ja *poukkupoika* olivat hänen ehdotuksiaan.

11) 5.4.

Lukijat kertovat

> Olla fennisti ilman pysyvää suhdetta Virittäjään ei ole mielestäni mahdollista eikä missään nimessä uskottavaa.

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/30/lukijat-kertovat/

Virittäjän toimitus toteutti maalis-huhtikuussa 2021 lukijakyselyn, jossa pyydettiin eri vuosikymmenillä verkossa tai printissä Virittäjää lukeneita henkilöitä kertomaan nimettömästi kokemuksiaan lehdestä. Lukijakunnasta suuri osa muodostuu suomen kielen tutkijoista, opettajista ja opiskelijoista, mutta joukosta löytyy muitakin. Tässä jutussa avataan lukijakyselyn vastauksia kiinnostavasti ja monipuolisesti.

12) 8.4. Romanien kansallispäivä

Salo, M. (2017). Romanikielinen ja romanikieleen pohjautuva aines Suomen romanien suomenkielisessä verkkokeskustelussa.

> ***lansa****-taa saa taas näiden otsikoiden takia*
>
> hävetä-INF
>
> ’hävetä saa taas näiden otsikoiden takia ’

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/50950

Salo tarkastelee artikkelissaan romanikielisten ja romanikieleen pohjautuvien sanojen käyttöä Suomen romanien suomenkielisissä verkkokeskusteluissa. Tämä artikkeli on avartavaa luettavaa tänään, romanien kansallispäivänä.

13) 9.4. Mikael Agricolan päivä, suomen kielen päivä

Toropainen, T. (2018). Yhdyssanat ja yhdyssanamaiset rakenteet Mikael Agricolan teoksissa.

Agricolan teosten tyylille ovat ominaisia prefiksialkuiset yhdyssanat, varsinkin verbit, kuten *poisottaa*, *uloskäydä*, *ylenantaa*, *ylesnousta*.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/65945

Hyvää Mikael Agricolan päivää! Oivallista luettavaa tähän päivää on tämä Toropaisen lektio, jossa hän muun muassa havainnollistaa yhdyssanan kategorian häilyvyyttä Agricolan teoksissa.

14) 11.4.

Tunkelo, E. A. (1898). Kielten nimien kirjoittamisesta

Miten sana *suomenkieli* on kirjoitettava?

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/21874

Eemil Aukusti Tunkelo vertailee kirjoitusasuja, joita on käytetty sanasta *suomenkieli.* Tunkelo itse pitää parhaimpana ja perustelluimpana muotoa *suomenkieli,* mutta näkee paikkansa myös muilla muodoilla. Tunkelo avaa aihetta kiinnostavasti ja hyvin perustellen.

15) 13.4.

Kaisa Häkkinen kertoo urastaan ja suhteestaan Virittäjään

Ja kyllä se on opiskelijalle ihan välttämättömyys, se Virittäjä. Se auttaa pysymään ajan tasalla

Noudettu osoitteesta https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/30/kaisahakkinen/

Tässä haastattelussa muun muassa etymologian ja suomen kielen historian tutkimuksestaan tunnettu Kaisa Häkkinen kertoo urastaan ja suhteestaan Virittäjään. Häkkinen on syntynyt vuonna 1950 ja hänen akateeminen uransa alkoi 70-luvulla. Haastattelu on nauhoitettu etänä Zoomin välityksellä 14. huhtikuuta 2021. Haastattelun toteutti ja editoi Lyyra Virtanen.

16) 18.4. LUKIJAN SUOSIKKI

Ylikoski, J. (2020). Kielemme kääpiösijoista – prolatiivi, temporaali ja distributiivi.

(2) Siksi *pääsiäisisin* syödään suklaamunia. (Kielipankki: Suomi24)

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/76971

Hyvää toista pääsiäispäivää! Tämä artikkeli on erään Virittäjän lukijan suositus. Lukija pitää erityisen kiinnostavana Virittäjässä ilmestyneitä artikkeleita, joista hän löytää yhteyden arjen kielenkäyttöön:

– Löysin artikkelin, kun olin ensin bongannut eräästä tviitistä ilmaisun "tilasin ruokaa woltitse".

17) 20.4.

Kannisto, A. (1899). Kalle Kajander Kun talonpojasta tuli herra [kielenarvostelu]

On ukko tuvassa = visst är gubben i stugan.

On tuvassa ukko = visst är i stugan en gubbe.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/21978

Tässä kielenarvostelussa Kannisto analysoi Kalle Kajanderin esikoisteoksessaan käyttämää kieltä ja erityisesti murreilmauksia. Kannisto nostaa esiin monia esimerkkejä Kajanderin teoksesta, ja linjaa, että Kajanderin käyttämä murteellinen kieli vaikuttaa uskottavalta. Lisäksi kielenarvostelussa puhuttavat suomen kielen moninaiset sanajärjestykset.

18) 22.4.

Tunkelo, E. A. (1902). Elias Lönnrot Suomen lappalaisten äidinkielen puolesta.

Suomalaisuuden asiata Lönnrot mieluummin edisti omalla positiivisella työllään kuin puheilla

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/22984

Tässä artikkelissa Tunkelo käsittelee Elias Lönnrotin Lapin-matkoja ja ajatuksia, joita nämä matkat olivat Lönnrotissa herättäneet. Lönnrot on päiväkirjoissaan ja muissa kirjoituksissaan puuttunut muun muassa siihen, että kirkossa käytettiin ainoastaan suomen kieltä eikä paikallisen väestön äidinkieltä ”lapinkieltä” eli saamea.

19) 26.4. LUKIJAN SUOSIKKI

Helasvuo M-L. & Huumo, T. (2010). Mikä subjekti on?

Subjektia käsittelevän osuutensa alussa ISK (2004: 868) toteaa erottavansa sijamuodon ja kongruenssin avulla kolme subjektin lajia. Nämä ovat perussubjekti, eksistentiaalisubjekti ja genetiivisubjekti. Lähempi tarkastelu kuitenkin osoittaa, että kolmesta subjektin lajista vain perussubjekti erotetaan sijamuodon ja kongruenssin perusteella.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/4328

Artikkelissa pohditaan suomen subjektia ja sitä, miten se tulisi kuvata suhteessa muihin syntaktisiin funktioihin.

– Kun kouluaikanani lauseenjäsenet ja muut kieliopin käsitteet olivat näyttäytyneet kutakuinkin kiveen hakattuina, aloin tämän artikkelin luettuani ymmärtää paremmin kieliopilliseen kuvaukseen kuuluvaa sopimusluonteisuutta, kommentoi lukija.

20) 27.4. Kansallinen veteraanipäivä

Nirvi-Suuronen, I. (2006). Sanastusta, sotavuosia, sitkeyttä. R. E. Nirvin kirjeenvaihdon kertomaa.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40508

> Nietjärven taisteluissa on koettava jatkuva tykistö- ja kranaatinheitintuli öisinkin, ankarat taistelut, Stalinin urkujen laulu, kalman haju ja kehnon ruoan aiheuttama ripuli.

Tässä kirjoituksessa Nirvi-Suuronen kirjoittaa isänsä R. E. Nirvin vaiheista erityisesti vuosien 1929–1944 aikana säilyneen kirjeenvaihdon pohjalta. Nirvi toimi muun muassa Sanakirjasäätiön sanastajana ja koki myös sodan. Tämä teksti kannattaa lukea erityisesti juuri tänään, kun vietämme kansallista veteraanipäivää.

21) 29.4.

Lehto, F. E. (1903). Ane vaiko anne 'indulgentia'

> sekasorto ei voi olla vaikuttamatta häiritsevästi varsinkin oppilaiden ainekirjoituksissa

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/23025

Yleisöltä tulleita kysymyksiä -palsatalla toimitus vastaa kysyjälle, joka tiedustelee suomalaista vastinetta käsitteelle 'indulgentia'. Kysyjä on havainnut vastineena käytettävän sekä muotoa *ane* että muotoa *anne.* Toimituksen vastauksessa analysoidaan, mistä nämä kilpailevat muodot ovat saaneet alkunsa ja kumpi on oikeampi.

22) 1.5. Vappu

Kankaanpää, S. (2006). Hallinnon lehdistötiedotteiden kieli.

> (10) *Vappunakin voi helliä Helsinkiä*

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40529

Hyvää vappua! Lektiossaan Kankaanpää avaa tutkimustaan hallinnon kielestä. Näkökulmana Kankaanpäällä on se, millä ehdoin hallinnon teksteistä tulee ymmärrettäviä ja juuri sellaisia kuin ne ovat. Tarkastelussa ovat erityisesti Helsingin kaupungin rakennusviraston lehdistötiedotteet. Lektio pitää sisällään monia mielenkiintoisia esimerkkejä.

23) 3.5.

Kilpi, V. (1907). Maallikon kielimietteitä.

-- sitä onnellisempi on kieli mitä vähemmin se on lakien sitoma ja mitä notkeammin ja esteettömämmin se voi omaksua ja sulattaa itseensä kaiken uuden ja vieraan.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/23238

Kirjailija Volter Kilpi on tunnettu kielitieteilijöiden lisäksi myös suuremman yleisön keskuudessa. Tässä artikkelissa hän vastaa ”maallikon miettein” maisteri A. Kanniston kirjoitukseen, joka on ilmestynyt edellisessä Virittäjässä. Hän käsittelee suomen kielen käyttöä sekä kääntämistä ajalleen sopivassa hengessä ja kansallismielisesti.

24) 5.5.

Kannisto, A. (1915). Kieliaineksen keruu kuuntelun mukaan.

Muistiinpanot tehdään kahdeksannes- tai neljännesarkin kokoisiin vihkoihin, joissa on vahakankaiset, taipuvat kannet, hyvällä lyijykynällä ja ainoastaan joka toiselle sivulle.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/25207

Murresanojen kerääminen oli historiallisesta ja kielitieteellisestä näkökulmasta tärkeää työtä. Tässä artikkelissa Kannisto kuvailee tuolloin tehtyä keruutyötä ja antaa aikalaisilleen vinkkejä kieliaineksen keräämiseen.

25) 8.5. Äitienpäivä

Toivainen, J. (1961). Lastenkieli ja äidinkieli.

Meikäläisen perheen lapsi oppii suomen kielen, mutta oikeastaan sen erään (perheen)murteen.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/34308

Hyvää äitienpäivää! Äitejä on syytä juhlia myös pureutumalla rakkaan äidinkielemme saloihin. Tässä 1961 julkaistussa artikkelissa Toivainen kuvaa, kuinka lapsenkielen elementit kehittyvät läheisten aikuisten – vaikkapa äidin – puhuman kielen vaikutuspiirissä.

26) 9.5. Eurooppa-päivä

Latomaa, S. (2003). Monikielinen Eurooppa.

> Ruotsissa on tätä nykyä viisi virallisesti tunnustettua kielivähemmistöä: saame, meänkieli, ruotsinsuomi, romani ja jiddiš.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40305

Eurooppa-päivän kunniaksi nostettakoon Virittäjän arkistoista Latomaan kirjoitus Guus Extran ja Durk Gorterin toimittamasta artikkelikokoelmasta *The other languages of Europe.* Latomaa nostaa teoksen teemoista esiin muun muassa monikielisyyden haastavan tilastoinnin, vähemmistökielten oikeudet sekä alueelliset kielet ja maahanmuuttajakielet.

27) 12.5. J. V. Snellmanin päivä, suomalaisuuden päivä

Onnikki-Rantajääskö, T. (2013). Onko kansallisuusaatteesta enää mihinkään fennistiikassa?

> Ruotsinkielinen Snellman ajoi yksikielisesti suomenkielistä kansakuntaa, koska hän tulkitsi tilanteen niin, ettei millään muulla keinoin suomenkielinen rahvas nouse kansakuntaa muodostavaksi.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/7634

Hyvää J. V. Snellmanin päivää! Tässä artikkelissa Onnikki-Rantajääskö linjaa, että kansallisuusaate puhuttaa yhä tänäkin päivänä. Artikkelissa avataan myös J. V. Snellmanin näkemyksiä erityisesti suomen ja ruotsin kielten rinnakkaiselosta Suomessa.

28) 15.5. Kaatuneitten muistopäivä

Hakulinen, L. (1971). ”Omastani ja vaimoni puolesta”

> ››Mannerheim… kävi... ojentamassa *omasta* ja *armeijan puolesta* laakeriseppeleen sodassa kaatuneiden... juutalaisten haudalle››

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/35932

Tänään vietetään kaatuneitten muistopäivää. Tässä kirjoituksessa Hakulinen kiinnittää huomiota ilmauksiin *omasta* ja vaimoni puolesta ja *omastani* ja vaimoni puolesta. Näistä jälkimmäistä Hakulinen pitää arvokkaana fennisminä, jota tulisi vaalia.

29) 18.5.

Anne Mäntynen

> tietenkin on niin, että kieli muuttuu ja suhtaudun kohtalaisen lempeästi kaikkiin muutoksiin – tietenkin, kun siellä on se teoreettinen ymmärrys takana

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/31/anne-mantynen/

Tässä haastattelussa tekstin- ja diskurssintutkija Anne Mäntynen kertoo vuosistaan Virittäjän päätoimittajana, vastaa siihen, miksi opiskelija oli hyvä lukea Virittäjää ja ottaa kantaa muun muassa muuttuvaan kieleen. Keskeisenä näkökulmana haastattelussa on myös se, millainen rooli Virittäjällä on tiedemaailmassa. Haastattelu on nauhoitettu etäyhteydellä 26. marraskuuta 2020. Haastattelun toteuttivat Maria Anttila, Laura Mykkänen sekä Sakari Soukka.

30) 21.5.

Itkonen, T. I. (1920). Lappalaisperäisiä paikannimiä suomenkielen alueella.

Ruopsa talo, Kemijärvi < lpl. *ruopsis, -psad* punainen.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/27779

Nimistöntutkimus 1920-luvulla on kiinnostava aihe, erityisesti kun kyseessä ovat saamelaiset ja lappalaiset paikannimet. Lapissa on useita paikkoja, joiden nimet on käännetty saamen kielestä suomen kielelle. Kääntäminen ei kuitenkaan ollut ongelmatonta.

31) 23.5. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Paunonen, H. (2005). Helsinkiläisiä puhujaprofiileja.

Töölöläisen puhekielen vaiheet valaisevat sitä, mitä milloinkin on pidetty »sivistyneenä puhekielenä» tai »yleiskielenä».

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40402

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/02/marja-liisa-helasvuo-2/

Suomen kielen professori Marja-Liisa Helasvuo suosittelee kaikille tuleville kollegoilleen tätä artikkelia näillä perustein: ”Jos pitää nimetä vain yksi, se voisi olla Heikki Paunosen (2005) artikkeli Helsinkiläisiä puhujaprofiileja. Paunonen on mielestäni parhaimpia fennistisiä kirjoittajia, ja hänestä voi ottaa monella tapaa oppia.”

32) 25.5.

Maisa Martinin haastattelu suomi toisena kielenä -alan kehityksestä ja alan julkaisuista Virittäjässä – haastattelijana Lyyra Virtanen

80-luvulla mä tunsin henkilökohtaisesti kaikki, jotka opetti suomea muuna kuin äidinkielenä ulkomailla ja Suomessa

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/22/maisamartin/

Tässä haastattelussa Maisa Martin kertoo suomi toisena kielenä -alan kehityksestä 80-luvulta lähtien. Martin on syntynyt vuonna 1950 ja hän on ollut keskeisessä asemassa muun muassa siinä, että Suomessa on alettu aikanaan opettaa suomea toisena kielenä.

33) 27.5.

Kannisto, A. (1927). Elävät kuvat pois! Sijaan elokuvat!

> *Elokuvata* (ottaa eläviä kuvia, filmata, vert. *valokuvata*)

Virittäjä, 31, 137.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/28382

Nykyajan ihmiselle elokuvat ovat suhteellisen arkipäiväinen asia. Näin ei kuitenkaan ollut vielä 1920-luvulla, vaikkakin elävät kuvat alkoivat yleistyä Suomessakin. Tässä artikkelissa Kannisto kritisoi silloista elokuvasanastoa ja tekee ehdotuksia uudissanoiksi, joista osa on käytössä vielä tänäkin päivänä.

34) 30.5.

Milla Espo: Keskustelua kielenhuollosta Virittäjässä

> ei sen enempää 1990-luvun fennisti tai suomen kielen opiskelija kuin äidinkielenopettajakaan halunnut olla sellainen muiden lipsahduksia ja sekaannuksia metsästävä, todellisuudesta vieraantunut kielipoliisi, jona häntä alan ulkopuolella pidettiin.

Noudettu osoitteesta https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/02/18/milla-espo-keskustelua-kielenhuollosta-virittajassa/

Virittäjä 125 -sivuston Näkökulmia-osaston alta löytyy muun muassa Milla Espon kiinnostava kirjoitus kielenhuoltoaiheiden vaiheista Virittäjässä. Virittäjä on ensimmäisestä numerostaan saakka linjannut käsittelevänsä ”kielenkäytäntöä, oikeakielisyyttä ja kielenopetusta koskevia kysymyksiä”. Se, millä tavoin oikeakielisyyttä on vuosien mittaan ruoditttu, on vaihdellut paljonkin.

35) 1.6.

Ahlman, E. (1928). Kieli ja puhe.

> -- ei kukaan puhu ilman tietoisuutta jostakin kielestä, normeista, joita hänen pitäisi noudattaa.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/28464

Erik Ahlman tarkastelee kirjoituksessaan kielen ja puheen eroavaisuuksia – mitä tarkoitetaan kielellä ja mitä puheella. Lisäksi Ahlman kirjoittaa kieliyhteisöistä ja kielitajusta.

36) 3.6. LUKIJAN SUOSIKKI

Hämäläinen, L. (2016). Suomalaisten verkkoyhteisöjen käyttäjänimet.

> Muiden proprien kategoriassa yleisimpiä ovat fiktiivisten hahmojen nimet: *aster1x*, *Cthulhu*, *ismo laitela 5*, *James pont*, *pikkumyy123*, *zorro198*.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/51360

Hämäläisen artikkelissa analysoidaan kolmen eri verkkoyhteisön käyttäjänimiä ottaen huomioon sen, että yhteisöissä ei ole mahdollista rekisteröidä kahta samaa nimimerkkiä. Millä perusteella nimimerkkiä muokataan esimerkiksi oman nimen pohjalta ja mitä muita kuin omaa reaalimaailman nimeä käytetään inspiraationa nimimerkeissä?

37) 6.6.

2000-luvun alussa Virittäjää päätoimittanut Marja-Liisa Helasvuo: "Päätoimittajana koin olevani aitiopaikalla" – Lyyra Virtanen

> – Kiertokautta kuulin, että artikkelissani oli herättänyt keskustelua esimerkit: pidettiin jossain määrin arveluttavana, että käytin esimerkkejä, jotka olivat peräisin ravintolassa nauhoitetuista keskusteluista. Tästä huolimatta artikkeli päätettiin julkaista

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/30/marja-liisa-helasvuo/

Marja-Liisa Helasvuon ensimmäisen artikkelin aineistoa pidettiin aikanaan arveluttavana, mutta Helasvuo päätyi tästä huolimatta lopulta suomen kielen professoriksi ja Virittäjän päätoimittajaksi. Helasvuo kertoo Virittäjän toiminnassa tapahtuneista muutoksista, kuten vertaisarviointiin siirtymisestä, syntymäpäiväkirjoitusten julkaisun lopettamisesta ja verkkojulkaisemisen aloittamisesta.

38) 8.6.

Ruoppila, V. (1934). Muutamia piirteitä puheesta.

> Kun sanotaan, että kielitieteen tehtävänä on etupäässä kielen, ei puheen tutkiminen, niin joutuu pakostakin kysymään, minkä tieteen alaan sitten puhe kuuluu. Vai pidetäänkö sitä ehkä niin vähäpätöisenä, että se ei tutkimista ansaitsekaan?

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/29558

Tämä artikkeli käsittelee eri murteiden variaatioita eri sanoista. Ruoppila kuvailee kenttätyötä ja haastatteluissa ilmeneviä äänneasujen muutoksia esimerkein. Hän havainnollistaa näitä foneemisia muutoksia Lemin murteen avulla.

39) 10.6. LUKIJAN SUOSIKKI

Lappalainen, H. (2019). Ensimmäinen kielitieteellinen väitöskirja Kalle Päätalon tuotannosta.

> Sari Keskimaan tutkimuksen parasta antia ovat tarkkanäköiset analyysit. Ne tarjoavat niin Päätalon uskollisille lukijoille kuin kirjasarjaa entuudestaan tuntemattomille oivalluksen hetkiä.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/77642/42421

Lappalainen arvioi tässä kirja-arvostelussa Sari Keskimaan väitöskirjaa *Kalle Päätalon Iijoki-sarja kielielämäkertana* (2018). Arvio herätti erään Virittäjän lukijan kiinnostuksen Keskimaan väitöstä kohtaan, ja tämän lisäksi lapsuusmuistoja:

– Olen syntynyt Iijoen varrella ja muistan, että kummitätini isällä, joka kasvoi Iijoen rannalla, oli pirtin hyllyllä upea rivistö Päätalon kirjoja.

40) 13.6.

Kaisu Juusela kertoo: Satavuotishistoriikki sai alkunsa näyttelyesitteestä – Lyyra Virtanen

> – Alunperin siitä piti tulla pikku kirjanen, joka olisi ehkä käynyt oppimateriaaliksi vaikka fennistiikan suuntauksien kurssille. Kun kustantaja sai tekeillä olevan kirjan nähdäkseen, heräsi ajatus juhlakirjasta.

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/30/kaisujuusela/

Sata vuotta Virittäjää -teoksen kirjoittanut Kaisu Juusela kertoo, millainen prosessi historiikin kirjoittaminen oli ja mitä hänelle on jäänyt erityisesti mieleen Virittäjän historiasta.

41) 16.6.

Üvi Adamson: Viljo Johannes Nissilä (1903-1986)

> ” – – [V]anhan nimistön ja siihen liittyvän muistitiedon hyvät tuntijat ovat katoamassa ja nimistön säilymistä ovat uhkaamassa monet vaarat”

Noudettu osoitteesta https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/02/18/uvi-adamson-viljo-johannes-nissila-1903-1986/

Professori Viljo Nissilän kirjoitukset nimistöstä olivat Virittäjän vakioaineistoa vuosikymmenten ajan. Nissilää voidaan pitää alansa tienraivaajana. Tässä kirjoituksessa Üvi Adamson avaa Nissilän keskeisiä kirjoituksia ja tämän matkaa tutkijana.

42) 18.6.

Rytkönen, A. (1935). Deskriptiivisistä sanoista.

> se, mikä tuottaa äänen *pau, paukaisee, paukkoo, paukkuu* jne., esim. *pakkanen nurkissa paukkuu*.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/29750

Rytkönen käsittelee artikkelissaan deskriptiivisiä verbejä, jotka äänneasultaan jäljittelevät jotakin ääntä tai ilmiötä. Rytkönen määrittelee deskriptiiviverbin ”äänellään kuvaavaksi verbiksi”. Artikkelissa on lukuisia mielenkiintoisia esimerkkejä deskriptiivisistä verbeistä ja useita sellaisiakin ilmauksia, joihin nykylukija ei ehkä ole koskaan törmännyt.

43) 20.6. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Dahl, Ö. (2008). Kuinka eksoottinen kieli suomi on?

> Eurosentrinen, vai pitäisikö sanoa »euronormatiivinen», perspektiivi kieleen vinouttaa usein sitä, mitä pidetään »eksoottisena».

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40707

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/02/tiina-onikki-rantajaasko/

Suomen kielen professori Tiina Onnikki-Rantajääskö suosittelee tätä artikkelia seuraavin saatesanonoin: ”Mikä tahansa Virittäjän artikkeli voi olla sopivaan tiedontarpeeseen osuessaan se kipinä, joka auttaa oivallukseen. Mutta sanotaan nyt monen hienon artikkelin joukosta, vaikka Östen Dahlin Kuinka eksoottinen kieli suomi on?”

44) 22.6.

Kaisa Häkkinen kertoo urastaan ja suhteestaan Virittäjään

> Meillehän tuli kotiin jo Virittäjä. Tietysti isä luki sitä, ja mä totuin sitä lukemaan, ja mulla on itselläni 50-luvun alusta kaikki Virittäjät nytkin kotona.

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/30/kaisahakkinen/

Tässä haastattelussa muun muassa etymologian ja suomen kielen historian tutkimuksestaan tunnettu Kaisa Häkkinen kertoo urastaan ja suhteestaan Virittäjään. Häkkinen on syntynyt vuonna

1950 ja hänen akateeminen uransa alkoi 70-luvulla. Haastattelu on nauhoitettu etänä Zoomin välityksellä 14. huhtikuuta 2021. Haastattelun toteutti ja editoi Lyyra Virtanen.

45) 25.6. Juhannus

Ainiala, T. (2004). Kaupungin paikat ja nimet: Tornion Suensaaren nimistö.

> »yleensä jos Juhannussaaressa on joku katu nin Juhannussaaresta sitä vaan puhutaan, että assuu Juhannussaaressa tai tällai, ei sitä sanota että joku, tietyllä kadulla»

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40312

Hyvää juhannusta! Juhannus on merkittävä suomalainen juhla, mikä näkyy paikoin myös nimistössä. Tämä Ainialan kirjoitus avaa Tornion keskusta-alueella Suensaaressa toteutettua kaupunkinimistön tutkimusta. Yksi alueen paikoista on *Juhannussaari* eli *Juhis* tai *Jussi-saari.*

46) 27.6.

Virittäjän verkkoon luotsannut Toni Suutari: "Virittäjä oli edelläkävijä sähköisessä julkaisemisessa" – Halti Ijas

> – Virittäjä oli tietyllä tavalla edelläkävijä avoimessa julkaisemisessa ja sähköisessä julkaisemisessa muutenkin, sekä tietysti vanhojen sisältöjen digitoinnissa, Suutari kuvaa.

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/02/02/tonisuutari/

1990-luvun loppupuolella Virittäjässä alettiin ottaa ensimmäisiä askeleita kohti uutta julkaisumuotoa. Tässä haastattelujutussa Virittäjän verkkoon viemisessä merkittävässä roolissa toiminut Toni Suutari kertoo, miten tämä suuri murros lehden historiassa toteutettiin ja millaisia epäilyksiä verkkojulkaiseminen aikanaan herätti.

47) 29.6.

Raopola, M. (1932). Huomioita Hollolan seudun murteiden "aukenevista" diftongeista.

> Mielestäni näitä diftongeja kuunnellessaan on joka tapauksessa havaitsevinaan »elämää», levotonta huojumista, ikäänkuin murteisto ei olisi oikein asettunut sitä liikuttaneiden ristiaaltojen jäljiltä.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/29291

Artikkelissaan Rapola tarkastelee Hollolan seudun murteiden diftongeja ja havaitsee Hollolan seudun hämäläismurteiden olevan erityisen rikkaita aukenevien diftongien suhteen. Pitäjäkohtaiset vaihtelut ovat kuitenkin suuria.

48) 2.7. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Shore, S. (2008). Lauseiden tekstuaalisesta jäsennyksestä.

VIERAS: »Theaitetos istuu.» Ei ole pitkä väittämä, vai kuinka?

THEAITETOS: Ei, ei voi sanoa.

VIERAS: Nyt sinun tehtävänäsi on sanoa, keneen se liittyy ja ketä se koskee.

THEAITETOS: Selvästikin se liittyy minuun ja koskee minua.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40639

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/02/toini-rahtu/

Tutkija ja yliopistolehtori Toini Rahtu esittelee tämän artikkelin uransa kannalta erityisen merkittävänä: ”Erinomaista erittelyä siitä, miten teksti- tai tilannekonteksti vaikuttaa lauseen temaattiseen jäsentymiseen. Fennistisen ja funktionaalisen lähestymistavan valaisevaa vertailua, ISK:n näkemyksen suhteutusta, myös Shoren omien aiempien kantojen kritiikkiä.”

49) 4.7.

Anne Mäntynen

Kyl mä aattelen et se on ihan tosi keskeinen osa mun identiteettiä, että mä oon ollu

Virittäjän päätoimittaja

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/31/anne-mantynen/

Tässä haastattelussa tekstin- ja diskurssintutkija Anne Mäntynen kertoo vuosistaan Virittäjän päätoimittajana, vastaa siihen, miksi opiskelija oli hyvä lukea Virittäjää ja ottaa kantaa muun muassa muuttuvaan kieleen. Keskeisenä näkökulmana haastattelussa on myös se, millainen rooli Virittäjällä on tiedemaailmassa. Haastattelu on nauhoitettu etäyhteydellä 26. marraskuuta 2020. Haastattelun toteuttivat Maria Anttila, Laura Mykkänen sekä Sakari Soukka.

50) 6.7. Eino Leinon päivä

Kunnas, M.-L. (1972). "Tumma" ja "Keskiyön kuoro": psykologinen aatemaailma Eino Leinon lyriikassa.

Milloin on ihmisen tuomio tullut?

Silloin kun totta on haaveet hullut.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/36048

Hyvää Eino Leinon päivää! Tänään hyvää luettavaa on tämä kirjoitus, jossa Maria-Liisa Kunnas tarkastelee kahta Eino Leinon runoa ajalle ominaisten psykologisten aatteiden valossa.

51) 8.7. LUKIJAN SUOSIKKI

Shore, Susanna (2008). Lauseiden tekstuaalisesta jäsennyksestä.

Kirjailijat käyttävät hyväkseen sitä, että *hän*-pronominin merkitykseen kuuluu annettuus: kun tarina alkaa, kertoja ikään kuin olettaa, että lukijalla olisi jo tietoa tästä henkilöstä.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40639

Shore käsittelee artikkelissaan lauseiden teema–reema-jäsennystä ja näihin liittyen määritelmää siitä, mikä on kuulijalle tuttua ja mikä taas uutta informaatiota. Kirjoittaja päätyy toteamaan, että esimerkiksi 1. ja 2. persoonan deklaratiivilauseiden tekstuaalinen jäsennys eroaa 3. persoonan lauseiden jäsennyksestä, ja joissain lauseyhdistelmissä voi olla Shoren mukaan kaksi rinnakkaista teemankulkua.

52) 11.7.

Elina Heikkilä, Claudia Jimon ja Venla Suojala: Virittäjän debatit

Eniten puheenvuoroja niitti toimituksen itse alulle panema keskustelu siitä, pitäisikö -*tta*-päätteiset verbit kirjoittaa *i*:llisinä (*kirjoittaa*) vai *i*:ttöminä (*kirjottaa*).

Noudettu osoitteesta https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/02/18/elina-heikkila-claudia-jimon-ja-venla-suojala-virittajan-debatit/

125 vuoteen mahtuu monenlaisia keskustelukulttuurin vaiheita. Virittäjässäkin erilaisia keskusteluja ja debatteja on käyty vuosien mittaan lukuisia. Tässä kirjoituksessa Heikkilä, Jimon ja Suojala tarkastelevat Virittäjässä kolmena eri aikakautena käytyjä keskusteluja

53) 13.7.

Haavio, M. (1949). Kansanrunojen sepittäjät ja esittäjät.

Runojen usein satalukuisia toisintoja analysoidessamme emme tosin pääse runoilijan nimeen asti – tehtävä, joka monien häiritsevien tekijäin vuoksi ei ole yksinkertainen

> eikä suoraviivainen. Mutta pääsemme monesti hänen kotiseutuunsa, hänen aikaympäristöönsä, hänen kulttuuriympäristöönsä.

Haettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/32193

Artikkelissaan Haavio kyseenalaistaa romanttishenkisen ajatuksen siitä, että kansanrunous olisi syntynyt ilman varsinaisia tekijöitä. Haavio toteaa, että myös kansanrunon taustalta löytyy runoilija, joskin henkilöllisyydeltään tuntematon. Artikkelissa mainitaan nimeltä Mateli Kuivalatar, joka varmuudella on yksi kansanrunojen sepittäjistä.

54) 15.7.

Ruoppila V. (1981). Tuntematon sotilas ja murteet

> ”Toivon, että murreasun tarkistaja pitää silmällä sitä seikkaa, etteivät teoksessa esiintyvät miehet enää puhu puhdasta murretta, vaan kirjakielen suuntaan vesittynyttä. – –”

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/37625

Tässä katsauksessa Veikko Ruoppila avaa omaa osuuttaan Tuntemattoman sotilaan julkaisuprosessissa. Ruoppila sai tehtäväkseen murreasun tarkistuksen ja keskittyi pääasiassa vokaalien ja konsonanttien kestoon.

55) 18.7. LUKIJAN SUOSIKKI

Savolainen, E. (2013). Vaikuttavatko tieteelliset kiistat opinnäytteiden arviointiin?

> -- kävin vuoden 1974 syksyllä Paavo Siron kanssa puhelinkeskustelun, joka on ajoittain askarruttanut mieltäni pian neljäkymmentä vuotta. Tuolloin Siro sanoi minulle anteeksi pyytäen, että raskauttavaa tutkielmani kannalta on se, että olen ”Penttilän oppilas”.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/8519

Savolainen kertoo Virittäjässä, miten hän oli 1970-luvulla saanut lisensiaatintutkielmastaan hyvin kriittistä palautetta Paavo Sirolta ja Jorma Vuoriniemeltä. Savolaisen mukaan kritiikki on ollut kohtuutonta ja mahdollisesti heijastellut Siron ja Aarni Penttilän – kumpikin suomen kielen professoreja – erimielisyyksiä, “tinkimättömyyttä periaatekysymyksissä ja vaikeutta hyväksyä toisinajattelua”.

Lukijalle on jäänyt Savolaisen teksti mieleen:

– Oppihistorian uudelleenkirjoittaminen ja patsaiden pudottaminen on aina vaikuttavaa. On ollut hienoa huomata, että Virittäjä julkaisee myös sellaisia kirjoituksia, joissa kerrotaan jonkin menneen proffan tai skenejohtajan epäreiluudesta.

56) 20.7.

Haavio, M. (1951). Pyhät puut.

Uhrin vastaanottajia olivat – paitsi itse puu – *haltija*, *maanhaltija*, *taloudenhaltija, talonhaltija, puun herra, onnenluoja*, *maahiset*, *piru* ja sangen usein *käärme*, jonka oletettiin asuvan puun juurella

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/32546

Pyhät puut on mielenkiintoinen artikkeli folkloristiikan saralta. Haavio käsittelee puiden palvomista ja pyhää asemaa Suomessa vuosisatoja sitten. Pyhälle puulle uhrattiin ensimmäiset maidot poikineesta lehmästä, ja sen kaatamisesta uskottiin seuraavan kauheuksia koko kylälle.

57) 23.7. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Aalto, E., Mustonen, S. & Tukia, K. (2009). Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohtana.

Valitse oikea vaihtoehto (= oikea muoto)

(*pukea/pukeutua; tuli/tuuli; saunassa/saunasta/saunaan*)

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/4204

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/02/niina-lilja/

Yliopistolehtori Niina Lilja suosittelee tätä artikkelia tällaisin saatesanoin: ”Opetuksessani käytän paljon Aallon ym. (2009) artikkelia 'Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohtana', koska siinä esitellään funktionaalisen kielenopetuksen periaatteita hyvin ja yleistajuisesti. Kymmenet opiskelijat lukevat sen vuosittain ja yleensä aina heille syntyy tärkeitä oivalluksia artikkelin avulla.”

58) 25.7.

Ravila, P. (1952). Onomatopoieettisten ja deskriptiivisten sanojen asema kielen äännesysteemissä.

Ei sovi tässäkään yhteydessä sentään unohtaa sitä tärkeätä tosiasiaa, että eri kieliyhteisöt käsittävät samat objektiiviset ilmiöt hyvin eri tavalla Koiran haukunta ei kuulu ranskalaisen korviin samalta kuin esim. suomalaisen.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/32803

Ravilan artikkeli tarkastelee onomatopoieettisten ja deskriptiivisten sanojen tarpeellisuutta sekä niiden syntymekanismeja. Ravilan kirjoittaa: ”Ne osoittavat eräitä kielen kehityksen ja dynamiikan kannalta katsoen tärkeitä piirteitä, joiden huomioon ottaminen opettaa meitä paremmin ymmärtämään kielen todellista olemusta”.

59) 27.7. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Mäntynen, A., Halonen, M., Pietikäinen, S., & Solin, A. (2012). Kieli-ideologioiden teoriaa ja käytäntöä.

Kielenkäytön ja kieli-ideologian suhde on dynaaminen: ne muokkaavat toisiaan.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/6815

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/02/mirja-tarnanen/

Kielikasvatuksen professorina opettajankoulutuksen laitoksella Jyväskylän yliopistossa toimiva Mirja Tarnanen kertoo uransa kannalta merkittävästä Virittäjän artikkelista näin: ”Lähes 10 vuotta sitten julkaistu artikkeli tulee ensimmäisenä mieleen: Mäntynen, A., Halonen, M., Pietikäinen, S. & Solin, A. (2012). Kieli-ideologioiden teoriaa ja käytäntöä. Artikkelissa tarkastellaan kieli-ideologioita sekä teoreettisena käsitteenä että tutkittavana ilmiönä pragmaattisestikin. Olen palannut siihen useamman kerran vuosien aikana.”

60) 29.7.

Saarimaa, E. A. (1954). Radion suomea.

Se suomen kieli, jota yleisradiossa meille tarjotaan, ei aina ole mallikelpoista.

Haettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/33068

Kielemme käytäntö -palstalla Saarimaa moittii radiossa käytettävää suomen kieltä ja antaa lukuisia esimerkkejä aiheesta. Saarimaa toteaa, että tavallisia ovat ruotsin kielen vaikutteet, epäsuomalaiset atribuutti-ilmaukset sekä muut muukalaisuudet. Lisäksi Saarimaa antaa ohjeita vierasperäisten sanojen ääntämiseen: ”Ei siis *teoloogi, katastrooffi, monipooli, agronoomi, hormooni, iflatoorinen, komiteea, tradiitio, demokratiia* tai *demokraattia* (sellaistakin joutuu kuulemaan!), *epidemiia* tai *epideemia, fysiologiia* tai *fysioloogia.*”

61) 2.8.

Sadeniemi, M. (1958). Ääntääkö järripeippo jäck, jäck?

> Merkitessään tervapääskyn äänen *sríí, sríí, sríí* ruotsalainen tekijä kai on tarkoittanut samaa, mikä suomeksi kirjoitettaisiin *srii-ii, srii-ii, srii-ii.*

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/33661

Tässä Kielemme käytäntö -palstan kirjoituksessa tarkastellaan hauskasti sitä, millä tavalla linnunlaulua kuvailevat ilmaukset eroavat ruotsin ja suomen kielen välillä. Kirjoittaja toivookin lintukirjojen käännöksissä kiinnitettävän huomiota suomen mukaiseen kirjoitusasuun.

62) 4.8. LUKIJAN SUOSIKKI

Ojutkangas, K. (2005). Viittauskehykset ja tarkastelunäkökulma – miten sijaintia perusakselilla kuvataan?

> *Mä en **nähnyt**, koska rouva kuvaaja oli hela tiden sen kameransa kanssa **mun edessä**, estäen **näkyvyyden** bändiin.*

Haettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40438

Ojutkangas tutkii artikkelissaan sitä, millaisissa viittauskehyksissä suomen kielen ’edessä’, ’takana’, ’alla’ ja ’päällä’ tai ’yllä’ olemista ilmaisevia grammeja käytetään. Lukijamme kertoo luetuttaneensa artikkelia opiskelijoilla yliopistossa.

63) 7.8.

Liakka, N. (1940). Muisteloa Aug. Ahlqvistin viime vuosilta.

> Luentonsa hän piti klo 1:stä 2:een päivällä, ja kellon lyötyä ensi kerran hän kohta lopetti lausahtaen: »Kellonlyömä estää minua jatkamasta.» Seuraava luento alkoi juuri siitä sanasta keskeltä lausettakin, johon edellisellä kerralla oli pysähdytty.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/30960

Mielenkiintoinen katsaus suomen kielen ja kirjallisuuden professorin, yliopiston lehtorin, kirjailijan ja Aleksis Kiven kriitikkonakin tunnetun August Ahlqvistin viimeisistä vuosista. August Ahlqvistin syntymäpäivä oli 7. elokuuta 1826, joten tämä katsaus on hyvää luettavaa juuri tänään.

64) 8.8. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Etelämäki, M., Herlin, I., Jaakola, M. & Visapää, L. (2009). Kielioppi käsitteistyksenä ja toimintana: Kognitiivista kielioppia ja keskustelunanalyysia yhdistämässä.

Vaikka kognitiivinen kielioppi ja keskustelunanalyysi vaikuttavat kuvattujen seikkojen valossa lähes päinvastaisilta lähestymistavoilta kielellisen merkityksen analyysiin, kummankin taustalla piilee nähdäksemme yhteneväinen näkemys kielestä.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/4182

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/02/anneli-kauppinen/

Helsingin yliopiston suomen kielen dosentti ja Jyväskylän yliopiston kielikasvatuksen professori emerita Anneli Kauppinen suosittelee lukemaan Virittäjästä ainakin tämän artikkelin: ”Mielestäni kaikkien kannattaisi ottaa oppia Marja Etelämäen, Ilona Herlinin, Minna Jaakolan ja Laura Visapään artikkelista ’Kielioppi käsitteistyksenä ja toimintana: Kognitiivista kielioppia ja keskustelunanalyysia yhdistämässä’ Virittäjä 113 (2009). Siinä kahden eri paradigman edustajat käyvät perusteellisesti avaamaan tutkimussuuntien eroja ja yhtäläisyyksiä. Hyödyllistä ja nautittavaa.”

65) 10.8.

Raekallio-Teppo, V. (1955). ”Olkaa hyvä!”

Kielellisesti puhtaalla maaseudulla kasvaneelle kansanomainen kiitoksen torjunta on ainoa luonnollinen ja korvalle mieluisa ja ”olkaa hyvä” tuntuu selvältä kielen rikkaruoholta.

Virittäjä, 59(2), 203.

Haettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/33200

Kielemme käytäntö -palstalla Raekallio-Teppo nostaa käsittelyyn suomen kieleen pesiytyneen ilmaisun ”Olkaa hyvä.” Kirjoittaja pitää ilmausta teennäisen kohteliaana ja puolivillaisena ja toivoo ilmauksen päätyvän Kielioppaaseen kartettavien epäsuomalaisuuksien joukkoon. Nykyhetkestä käsin voidaan kuitenkin todeta, että Raekallio-Tepon toiveista huolimatta ”Olkaa hyvä” on jäänyt osaksi kielenkäyttöämme.

66) 12.8.

Itkonen, T. (1962). Yhdenmukaisuutta päiväyksiin.

Viime vuosina on varsinkin mainosalalla tullut yleiseksi tavaksi, että vuosiluvuttomissa ajanilmauksissa heitetään piste pois kuukauden- ja joskus päivännumerkonkin jäljestä -- Moista tapaa on pidettävä silkkana vallattomuutena.”

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/34375

Itkonen ottaa kirjoituksessaan kantaa moninaisiin tapoihin ilmaista päiväys. Itkonen toivoo, että käyttöön voisi vakiintua vain yksi tai korkeintaan kaksi tapaa, joita käytettäisiin kautta linjan.

Kirjoittaja itse ehdottaa muotoja *Tampereella 4. kesäkuuta 1961* ja 4.6.1961. Itkonen muistuttaa myös, että ”piste ei päivänmäärissä ole mikään tarkoitukseton lisäke”. Tämä muistutus lienee tarpeen vielä tänäkin päivänä.

67) 15.8. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Paldanius, H. (2018). Historiallisen toimijuuden rakentuminen lukiolaisten esseevastauksissa.

Verbiketjuissa luokittelen prosessin primääriverbin mukaisesti, eli esimerkiksi lause *Yhdysvallat pyrki estämään maiden siirtymistä kommunismiin* edustaa materiaalista prosessia, koska *estää* on materiaalinen verbi.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/59310

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/02/sari-sulkunen/

Suomen kielen apulaisprofessorina Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitoksessa työskentelevä Sari Sulkunen mainitsee tämän artikkelin yhtenä omalle työlleen merkittävänä kirjoituksena: ”Hilkka Paldaniuksen (2018) artikkeli historiallisen toimijuuden rakentumisesta lukiolaisten esseevastauksissa on ollut merkityksellinen omalle tutkimustyölle, sillä työskentelimme samassa historian tekstitaitoja tarkastelevassa hankkeessa.”

68) 17.8.

Grünthal, R. (1999). *Suomen* alkuperä.

Ensimmäisen vaihtoehdon mukaan *Suomi* palautuisi siis samaan balttilaistenkiel-ten 'maata' merkitsevään sanaan (kbalt. **žeme*) kuin *Häme* ja *saame*.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/39139

1990-luvulla Virittäjän lehdillä käytiin keskustelu *Suomi*-sanan alkuperästä. Tämä artikkelin on yksi osa tätä keskustelua ja avaa kiinnostavasti aikaisempia selitystapoja niitä kommentoiden.

69) 19.8. LUKIJAN SUOSIKKI

Mäntynen, A. & Onikki, T. (1997): Neekeri ei ole neutraali.

Niin mediassa kuin arkisessa puheessakin on syytä tiedostaa, millaisia luokitteluja sananvalinnat herättävät.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/39024

1990-luvulla käytiin mediassa keskusteluja, saako n-sanaa käyttää ja onko kieli itsessään halventavaa. Mäntynen ja Onikki ottivat kirjoituksessaan kantaa siihen, että n-sana ei ole neutraali,

vaan halventava ja loukkaava, sillä sitä käytetään pääasiassa loukkaavissa yhteyksissä. Lukijan mielestä Virittäjä on ollut kansallinen edelläkävijä rasistisen termin käyttöön puuttumisessa. Mäntysen ja Onikin kirjoitus on hyvä esimerkki siitä, miten Virittäjässä käydyt keskustelut ja artikkeleissa tutkitut aiheet ovat osa suomalaista (kulttuuri)historiaa.

70) 23.8.

Halonen, M. (2012). Rikkinäisiä ja likaisia. Kieli-ideologiset prosessit kielentutkimuksen diskursseissa.

> Yhtä vähän kielitieteellisiä ovat termit *Moroccan flavoured Dutch* ja *kebab-norsk*; kumpikaan ei kerro mitään ryhmän kielitaustasta.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/7163

Tässä katsauksessa Halonen tarkastelee kielentutkijoiden eri kieliestä ja kielimuodoista käyttämiä nimityksiä ja niihin kytkeytyviä kieli-ideologioita. Halonen pohtii erityisesti sitä, millaista kielimaailmaa nämä nimitykset rakentavat.

71) 25.8. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Itkonen, E. (1951). Suomen tunturilapin kirjakielen kehitysvaiheet.

> Mainituista korjauksista, jotka kaikki on tehty tavoitellen lähentymistä puhekieleen, merkitsee allekirjoittaneen mielestä ehkä vain yksi tai kaksi todellista parannusta.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/32540

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/jussi-ylikoski/

Jussi Ylikoski on saamen kielen professori Oulun yliopistossa. Tästä artikkelista hän sanoo näin: ”Saamelaiskielten tutkijana ja yleisemminkin fennougristina palaan monesti Erkki Itkosen (1951) katsaukseen ’Suomen tunturilapin kirjakielen kehitysvaiheet’. Varsinaisen historiankuvauksen lisäksi siinä koskettaa erityisesti uhanalaisten vähemmistökielten tutkijoiden ja kehittäjien ikuinen huoli kielten tulevaisuudesta sekä ajaton aikalaiskuvaus siitä, miltä työn vaihtelevat näköalat ovat jo tuolloin tuntuneet. Tunturilappi eli pohjoissaame sai nykyisen ortografiansa vasta kolme vuosikymmentä myöhemmin, mutta helppoa sen käyttäminen ei ole monelle vieläkään.”

72) 29.8.

Sivula, J. (1962). Urheilukielen kuvailmauksista.

> »Selkäuinnissa Gävert oli nopein ja sai *pistää* Lehtosen *päänahan vyölleen*»

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/34430

Tässä artikkelissa Sivula tarkastelee urheilutoimittajien käyttämää kieltä, joka vilisee erilaisia kielikuvia. Sivula esittelee useita huvittaviakin esimerkkejä urheilutoimittajien ilmauksista. Kirjoittajan mukaan tyypillistä urheilukielelle on liioittelu ja aivan toisten alojen, esimerkiksi liike-elämän, termistön käyttö. Samanlaista kielellä leikittelyä on urheiluselostajien kielessä havaittavissa vielä nykyäänkin.

73) 31.8. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Leino, P. (1990). Mikä siellä liikkuu? Liike- ja muutosverbien subjekti.

5. a. Pian tulee syksy.

b. Pian tullaan syksyyn.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/38391

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/02/03/jari-sivonen/

Oulun yliopiston suomen kielen professori Jari Sivonen kirjoittaa näin: ”Pentti Leino 1990: Mikä siellä liikkuu? Liike- ja muutosverbien subjekti. Tämä juttu oli osaltaan aikoinaan vaikuttamassa siihen, että kiinnostuin verbisemantiikasta ja kognitiivisesta kielentutkimuksesta.”

74) 1.9.

Lukijat kertovat

Olen lukenut Virittäjää lähinnä Helsingissä: suomen kielen laitoksen kirjastossa, opiskelijakirjastossa, Siulan huoneella, oppiaineen kahvihuoneessa, työhuoneessa, kotona työpöydän ääressä, keittiössä, sohvalla, sängyssä. Joskus kai jopa vessassa.

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/30/lukijat-kertovat/

Virittäjän toimitus toteutti maalis-huhtikuussa 2021 lukijakyselyn, jossa pyydettiin eri vuosikymmenillä verkossa tai printissä Virittäjää lukeneita henkilöitä kertomaan nimettömästi kokemuksiaan lehdestä. Lukijakunnasta suuri osa muodostuu suomen kielen tutkijoista, opettajista ja opiskelijoista, mutta joukosta löytyy muitakin. Tässä jutussa avataan lukijakyselyn vastauksia kiinnostavasti ja monipuolisesti.

75) 5.9.

Saukkonen, P. (1964). Sivistyssanojen käytöstä.

Omituista ja huvittavaa on sekin, että arvokas henkilö ei voi mukamas esiintyä »avokaulaisessa» iltapuvussa vaan »dekolteeratussa» – mikä merkitsee aivan samaa.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/34706

Saukkonen ottaa kantaa siihen, että ylenmääräistä sivistyssanojen käyttöä ei tulisi suosia. Monelle sivistyssanalle on löydettävissä varsin pätevä vastine suomen kielestä. Saukkonen myöntää, että sivistyssanat ovat välillä myös paikallaan. Turhasta sivistyssanoilla ”konstailusta” olisi kuitenkin päästävä eroon.

76) 7.9. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Huhmarniemi, S. (2019). Tunnekausatiivilauseen argumenttirakenne II. Lausemainen aiheuttaja.

(21) (Suomi24)

a. – – mut hieman kuumottaa *että mikä tässä mättää* – –

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/88360

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/matti-leiwo/

Matti Leiwo, emeritusprofessori Jyväskylän yliopistosta, suosittelee tuleville kollegoilleen luettavaksi seuraavaa: ”Viimeksi ilahduin Saara Huhmarniemen artikkelista tunnekausatiiveista, ongelma, jota itsekin yritin kielitieteen lisensiaatintyössäni kuvata.”

77) 9.9.

Saarimaa, E. A. (1964). Toisto: huonoa ja hyvää tyyliä.

Hylättävää on niin ikään seuraavanlainen toiston välttäminen: *Tänä juhannusaattona piti hänen Miinan kanssa lähteä kyläretkelle jälkimmäisen kotimökkiin*.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/34702

Saarimaa toteaa kirjoituksessaan, että vaikka toistoa joskus kehotetaan välttämään, sitä ei ole syytä pelätä liikaa. Toisto voi olla myös tyylikeino. Saarimaa käyttää termiä *tähdennystoisto*, jossa tiettyjen sanojen toistaminen vahvistaa viestiä. Kirjoittaja myös toteaa toiston olevan erityisesti runoilijoiden suosiossa.

78) 12.9. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Lehtinen, T. (1983). Suomen konditionaalin morfologisesta ja semanttisesta motivaatiosta.

Kuten selostuksestani ilmenee, yritykset selittää suomen *isi*-konditionaalin morfologinen alkuperä poikkeavat toisistaan suuresti.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/37801

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/rea-peltola/

Rea Peltola työskentelee opettajana ja tutkijana Caen-Normandien yliopistossa Ranskassa Pohjoismaiden tutkimuksen laitoksella ja CRISCO-tutkimusryhmässä. Hän antaa lukusuosituksen näillä sanoin: ”Tapani Lehtisen artikkeli ’Suomen konditionaalin morfologisesta ja semanttisesta motivaatiosta’ (1983) oli tärkeä lukukokemus jo graduaikoina. Siinä yksittäisen kieliopin aineksen menneisyys näyttäytyy rikkaana ja kiinnostavana. Sain sitä lukiessa myös ensimmäisiä kosketuksia ajan ja modaalisuuden monimutkaisiin kietoumiin. Kontrastiivisesta lähestymistavasta kiinnostuneelle avartavia olivat myös huomiot rinnakkaisista kehityskuluista muissa kielissä, esim. ranskan konditionaalin muotoutumisessa.”

79) 14.9.

Hakulinen, A. (1965). Mikä on kielentutkija?

> Viime vuosina kielentutkijat ovat yhä enemmän joutuneet työskentelemään sellaisten aiheiden parissa, jotka sivuavat muitakin tieteitä, kuten antropologiaa (jonka kanssa kielitiede on kauan ollut yhteistyössä), psykologiaa, matematiikkaa, logiikkaa, puhepatologiaa ja sosiologiaa.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/34963

Vuonna 1962 Washington DC:ssä sovelletun kielitieteen keskus laati määritelmän siitä, mikä ja millainen on kielentutkija. Hakulinen kertoo tuon määritelmän pohjalta tehdyssä katsauksessaan, missä kielentutkijat työskentelevät, missä kielentutkijaksi haluava voi opiskella ja millaista työtä kielentutkijat tekevät.

80) 16.9.

Kaisa Häkkinen kertoo urastaan ja suhteestaan Virittäjään

> Tämä on sinänsä arvo jo, että on suomenkielinen korkealle tasolle arvostettu tiedelehti. Se on tärkeämpää kuin moni osaa edes ajatella.

Noudettu osoitteesta https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/30/kaisahakkinen/

Tässä haastattelussa muun muassa etymologian ja suomen kielen historian tutkimuksestaan tunnettu Kaisa Häkkinen kertoo urastaan ja suhteestaan Virittäjään. Häkkinen on syntynyt vuonna 1950 ja hänen akateeminen uransa alkoi 70-luvulla. Haastattelu on nauhoitettu etänä Zoomin välityksellä 14. huhtikuuta 2021. Haastattelun toteutti ja editoi Lyyra Virtanen.

81) 19.9. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Koivusalo, E. (1979). Mitä on yleiskieli?

> Hakematta tulee mieleen, että »yleisesti ymmärrettävän kielenparren» nimitys on *yleiskieli.* Mutta onko sanaa *yleiskieli* käytetty tässä merkityksessä?

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/37113

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/salli-kankaanpaa/

Salli Kankaanpää on Kotimaisten kielten keskuksen kielenhuolto-osaston johtaja, ja hän toimi elo-syyskuussa 2021 myös koko Kotuksen väliaikaisena johtajana. Kankaanpään lukusuositus tuleville kollegoille on seuraava: ”Kaikkien tulevien kielenhuoltajien ja muidenkin suomen kielen ammattilaisten olisi hyvä lukea Kielitoimiston silloisen johtajan Esko Koivusalon artikkeli Mitä on yleiskieli? (Virittäjä 1979). Artikkelissaan Koivusalo määrittelee yleiskielen suhteessa normitettuun kirjakieleen, murteisiin ja erikoiskieliin. Artikkeli on vaikuttanut käytännön kielenhuoltoon ilmestymisestään alkaen, ja siihen viitataan edelleen kielenhuoltoa käsittelevissä opinnäytteissä ja tutkimuksissa.”

82) 21.9.

Ruoppila, V. (1970). Omituista tavujakoa.

> -- *kanelio-menat,* pitkällä *ylio-pistourallani, välia-jalla, ilmastointia-siat* --

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/35823

Veikko Ruoppila ihmettelee kirjoituksessaan sanoma- ja aikakauslehdissä havaitsemiaan tavutusvirheitä. Yhdyssanoja jaetaan eri riveille vääristä kohdista, muun muassa siten, että yhdyssanan jälkiosan ensimmäinen kirjain on samalla rivillä alkuosan kanssa, esim. *välia-jalla.* Kirjoittaja toivoo, että lehdet kiinnittäisivät asiaan huomiota.

83) 23.9. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Peterson, K. (2019). Koodinvaihto Mikael Agricolan *Messu*-teoksessa.

> Meiδän Herran Jeesusen Kristuse ruumis kätkeköön sinun ruumiis ja sielus ijankaikkisehen elämähän. *Amen.* (AM 1549: 48)

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/65382

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/helena-halmari/

Helena Halmari työskentelee Teksasissa, Sam Houston State Universityssä kielitieteen, englannin kieliopin ja englannin kielen historian parissa. Halmari suosittelee luettavaksi Petersonin artikkelia: ”Määrittelen kollegani kielikontaktien tutkijoiksi ja suosittelen heille kaikille Karin Petersonin (2019)

artikkelia ’Koodinvaihto Mikael Agricolan Messu-teoksessa’ (Virittäjä, Vol. 123, Nro 2, 239–249). Itse olen tutkinut latinan ja keskienglannin yhteispeliä 1400-luvun saarnoissa ja Langlandin Piers Plowmanissa; nyt Peterson löytänyt samoja koodinvaihdon periaatteita Agricolan suomi-latina kontaktissa. Petersonin ytimekäs artikkeli auttaa näkemään, että koodinvaihdon retoriset funktiot eivät rajoitu vain yhteen kieliparii vaan samat periaatteet löytyvät myös harvemmin tutkituista historiallisista kielikontakteista. Artikkeli on hyödyksi kaikille historiallisen koodinvaihdon tutkijoille.”

84) 26.9.

Sivula, J. (1971). Annetaanko töppäykset anteeksi?

> Psykologista perustelua tuskin kaipaa *ystävällinen*-sanan muotikäyttö – mm. auto-, iho-, kaupunki-, kuluttaja-, luonnonsuojelu-, matematiikka-, naapuri-, osamaksu-, ostaja-, perhe-, sääri-, tietokone-, urheilu-, vesistö-, vähittäismaksu-, yrittäjäystävällinen esiintyvät lehtien palstoilla

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/36014

Jaakko Sivula tarkastelee kirjoituksessaan ylioppilaisaineissa esiintyviä murteellisuuksia. Hän esittelee useita näytteitä, joissa on nähtävillä kunkin sanan yleiskielinen muoto sekä murteellinen variaatio. Hän myös kertoo, missä päin Suomea näitä variaatioita esiintyy. Sivulan mukaan kielenhuoltajan ”on siis syytä tarkkailla paitsi ’räjähdysmäisesti’ leviäviä sanamuoteja myös sitkeästi säilyviä paikallispiirteitä”.

85) 28.9. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Couper-Kuhlen, E. (2009). On combining clauses and actions in interaction.

> How do participants know to interpret *I think it can be developed, too* in (6) as a disagreement rather than as an agreement?

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/4206

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/02/leelo-keevallik/

Leelo Keevallik, Linköping University professor of language and culture, says: “Couper-Kuhlen, Elizabeth. 2009. ‘On Combining Clauses and Actions in Interaction’. This could be an introductory text for linguistics’ students on why grammarians should consider language in interaction.”

86) 30.9.

Kaisu Juusela kertoo: Satavuotishistoriikki sai alkunsa näyttelyesitteestä – Lyyra Virtanen

> – Katselin siinä yleisöä, että kukahan se voi olla, joka täältä kutsutaan kunniajäseneksi. Olin aivan puulla päähän lyöty, kun se olinkin minä!

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/30/kaisujuusela/

Sata vuotta Virittäjää -teoksen kirjoittanut Kaisu Juusela kertoo, millainen prosessi historiikin kirjoittaminen oli ja mitä hänelle on jäänyt erityisesti mieleen Virittäjän historiasta.

87) 3.10.

Korhonen, [Veli-]Mikko. (1976). Suomen kantakielten kronologiaa.

> Mikä on se raja, josta alkaen saman kielen eri murteiden eriytymisen on katsottava edenneen niin pitkälle, että voidaan puhua eri kielistä ts. kuinka käsitteet kieli ja murre määritellään diakronisessa lingvistiikassa?

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/36703

Tässä artikkelissa Korhonen esittelee suomen esihistoriallisten kantakielten aikajanaa, sekä avaa menetelmiä sen rakentamiseksi. Hän kuvaa suomen kielen kielihistoriaa suomalais-permiläisestä kaudesta eteenpäin, eri aikoina ja eri alueilla. Korhonen kirjoittaa: ”Vertailevan kielitieteen tulosten diakronisessa soveltamisessa on menty jopa niin pitkälle, että sitä on käytetty hyväksi kansojen esihistoriallisen menneisyyden tutkimuksessa. Niinpä vallitsevat käsitykset suomalaisten esi-isien alkuperästä, alkukodista, muinaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista perustuvat olennaisesti vertailevan suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen tuloksiin.”

88) 5.10. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Ojutkangas, K. (2008). Kielentutkijan mielikuvituksen puute eli mihin todelliseen kielenkäyttöön perustuvaa aineistoa tarvitaan.

> Itse perustelen aineistojen käyttöäni juuri mielikuvituksen puutteella – ja tarkemmin sillä, että aineistoon verrattuna mielikuvitukseni kalpenee.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40667

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/jarmo-harri-jantunen/

Jarmo Harri Jantunen on suomen kielen professori Jyväskylän yliopistossa. Oman uran kannalta merkittäviä Virittäjän artikkeleita kysyttäessä Jantunen vastaa näin: ”Yksi tällainen teksti on Krista Ojutkankaan katsaus ’Kielentutkijan mielikuvituksen puute eli mihin todelliseen kielenkäyttöön perustuvaa aineistoa tarvitaan’ vuodelta 2008. Katsaus on kuvaus tutkimusaineiston roolista

tutkimuksen teossa, ja se sai pohtimaan aineiston merkitystä laajemminkin. Ojutkankaan katsauksen siivittämänä syntyi oma, aineistojen merkityksen pohdintaa koskeva katsaukseni seuraavana vuonna.”

89) 6.10.

Aikajana

Päätoimittajana Lauri Hakulinen (1937–1959).

Noudettu osoitteesta https://virittaja125.kotikielenseura.fi/aikajana/

Lauri Hakulinen syntyi lokakuun 6. päivänä vuonna 1899. Virittäjän päätoimittajana hän toimi pitkään, yli 20 vuoden ajan. Virittäjä 125 -sivustolta löytyvälle aikajanalle on koostettu kaikki Virittäjän päätoimittajat vuosien varrelta sekä muut merkittävät käänteet Virittäjän historiasta.

90) 10.10. Aleksis Kiven päivä

Grönstrand, H. (2011). Suomalaisen kulttuurin kerroksien ja kehityslinjojen ansiokas avaaja.

Näyttämötulkintojen ytimessä on pitkään ollut petoksen uhriksi joutuva, lapsekkaaksi ja koomiseksi kuvattu pellavapäinen Esko, jolle on yleensä annettu tehtävä suomalaisuuden ytimen tulkitsijana ja yhtenäisyyden vaalijana.

Noudettu osoitteesta: https://journal.fi/virittaja/article/view/4571

Hyvää Aleksis Kiven päivää! Lukemiseksi tänään suositeltakoon ainakin tätä Heidi Grönstrandin kirjoittamaan katsausta Jyrki Nummen, Sakari Katajamäen, Ossi Kokon ja Petri Lauerman toimittamasta teoksesta *Aleksis Kivi: Nummisuutarit. Kriittinen editio.*

91) 12.10.

Räisänen, A. (1983). Kiihtelysvaaran murteen sanakirja valmis.

hyveksiä 'kiittää hyväksi' ~ karj. *hyveksie* 'kiittää, kehua'

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/37797

Tässä kirjoituksessa Alpo Räisänen esittelee Kiihtelysvaaran murteen sanakirjaa, joka perustuu R. E. Nirvin 1930-luvulla keräämään aineistoon. Sanakokoelma koostuu kaikkiaan noin 43 000 sanalipusta. Sanakirja on melko laaja ja edustaa Kiihtelysvaaran todellista kansankieltä.

92) 14.10.

Itkonen, T. (1983). Kieli manipuloinnin kohteena ja välineenä.

Ei ole mitään syytä kieltää sitä, että poliittista manipulointia harrastetaan kaikkialla maailmassa: niin idässä kuin lännessä.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/37816

Itkosen artikkeli on mielenkiintoista luettavaa, koska se avaa kielen avulla tapahtuvaa manipulointia. Hän aloittaa *manipuloida*-verbin etymologiasta päätyen kielen käyttämiseen poliittisen manipuloinnin välineenä.

93) 17.10. LUKIJAN SUOSIKKI

Pehkonen, S. (2020). *Huh huh* asennoitumisena fyysiseen rasitukseen.

huh huh on pieni ja usein huomaamaton mutta tehokas vuorovaikutuksellinen ja kielellinen resurssi, jota hyödyntäen osallistujat, jotka ovat vuorovaikutuksen aikana liikkeessä, ylläpitävät sosiaalista solidaarisuutta fyysisesti rasittavassa toiminnassa.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/69693

Kirjoittaja tarkastelee keskustelunanalyysin keinoin huudahduspartikkelia *huh huh*, jota käytetään muun muassa vuoron aloituksena ja jonka kirjoittaja näkee tärkeinä sosiaalisen solidaarisuuden ylläpitämisen kannalta. Kuten Pehkonen itsekin toteaa, *huh huh* -partikkelia voisi jatkossa tutkia myös henkisten ponnistusten yhteydessä. Samoin ehdottaa Virittäjän lukija, joka sanoo alkaneensa kiinnittää *huh huh* -ilmaisuun huomiota Virittäjän artikkelin luettuaan ja huomanneensa, että ilmaisua käytetään myös kirjoitetussa kielessä henkistä rasitusta kuvatessa.

94) 19.10.

Itkonen, T. (1989). "Anniskelu kielletty päihtyneelle".

Keskiolut on alkoholijuoma.

Sen anniskelu on kielletty:

1. päihtyneelle

2. alle 18-vuotiaalle

3. velaksi

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/38329

Ihmisiä on jo vuosikymmeniä (jopa -satoja) yritetty estää törkeilemästä yhteiseen käyttöön tarkoitetuissa tiloissa erilaisin kieltotauluin ja -kyltein. Tässä artikkelissa Itkonen tarkastelee kieltotauluissa esiintyviä lauseopillisia erikoisuuksia, kuten nominatiivimuotoisen predikatiivin käyttö partitiivipredikatiivin sijaan.

95) 21.10.

Martin, M. (1995). Kuka osaa suomea?

Mikä on sanan *valmis* superlatiivi? Mikä olisi verbin *kutiaa* infinitiivi, jos sitä tarvittaisiin?

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/38827

Maisa Martin käsittelee artikkelissaan suomen kielen oppimista niin syntyperäisten puhujien kuin suomea toisena kielenä opiskelevien maahanmuuttajienkin näkökulmasta. Hän pohtii, millaisin mittarein kielenoppimista tulisi mitata ja toteaa, että myös äidinkieleltään suomenkieliset tekevät samankaltaisia virheitä kuin kielenoppijat.

96) 24.10. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Merke, S. (2012). Kielen opiskelu ja tunteet. Affekti jäsentämässä opiskelijoiden aloittamia kysymyssekvenssejä vieraan kielen oppitunneilla.

57 Lucie on veut dire **lapsia**

*me halutaan sanoa **lapsia***

58 Clarissa @mais avant on connaissait pas le partitif pluriel

@mutta ennen me ei tunnettu monikon partitiivia

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/6568

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/minna-suni/

Minna Suni on suomen kielen professori Jyväskylän yliopistosta, erikoisaloinaan suomi toisena ja vieraana kielenä. Suni perustelee lukusuositustaan näin: ”Saija Merken artikkeli opiskelijoiden kysymyksistä ja tunteista suomi vieraana kielenä -opetuksessa ilmestyi vuonna 2012. Se on ennen kaikkea elämänmakuinen ja tarkkanäköinen analyysi luokkahuonevuorovaikutuksesta, mutta samalla se raottaa taitavasti myös sellaisia ilmiöitä, jotka olivat pitkään jääneet kansainvälisessäkin kielenoppimisen tutkimuksessa paitsioon. Oppimiseen kietoutuvat tunteet, oppijan oma toimijuus ja asiantuntijuus sekä jaettu kielellinen prosessointi kuuluvat näihin. Merken keskustelunanalyyttisessa artikkelissa nousee esiin myös homman huumoripuoli: uuden kielen opiskelu ja oppiminen tuottavat paljon hupia ja hauskuutta asianosaisille. Luetankin artikkelia omilla opiskelijoillani jo siksi, että kuva kurttuotsaisesta puurtamisesta väistyisi ja oppiminen hahmottuisi vuorovaikutuksellisena, palkitsevana ja kokonaisvaltaisena prosessina.”

97) 26.10.

Maisa Martinin haastattelu suomi toisena kielenä -alan kehityksestä ja alan julkaisuista Virittäjässä – haastattelijana Lyyra Virtanen

> Muistan kun jonakin vuonna, huvittavaa kyllä, kielten laitoksessa kansainvälisin oppiaine oli suomen kieli.

Osoite: https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/01/22/maisamartin/

Tässä haastattelussa Maisa Martin kertoo suomi toisena kielenä -alan kehityksestä 80-luvulta lähtien. Martin on syntynyt vuonna 1950 ja hän on ollut keskeisessä asemassa muun muassa siinä, että Suomessa on alettu aikanaan opettaa suomea toisena kielenä.

98) 28.10.

Koivulehto, J. (2002). Häät.

> Minkälainen äännehahmo vieraalla originaalilla olisi suunnilleen pitänyt olla, jotta siitä olisi voinut lainautua suomen *häät*, eteläviron **hähkä*, **hähät*, Koivan kielisaarekkeesta todettu *hähjä* ja Saarenmaan *eijas, eiad*?

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40213

Artikkelissaan Jorma Koivulehto tarkastelee *häät*-sanan etymologiaa. *Häät*-sanan muotoja esiintyy suomen kielen lisäksi inkeroisessa ja karjalan kielessä. *Häät* ei kuitenkaan liene kantasuomalainen sana vaan myöhäisempi tulokas.

99) 31.10. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Kalliokoski, J. (1995). Koodinvaihto ja keskustelun moniäänisyys

> B: =si du de va nämligen på de sätte att (1.2) >nä vi va dit< på semestern då så sen så där rökte man så saakutis mycke ja fick riktigt sån dän **kunnon kurkkutulehdus** där

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/38761

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/salla-kurhila/

Salla Kurhila on vuorovaikutuslingvistiikan professori Helsingin yliopistossa. Tätä Kalliokosken artikkelia Kurhila kuvailee näin: ”Itse taas olen varmaankin useimmin palannut Jyrki Kalliokosken koodinvaihtoartikkeliin (1995), joka on erinomainen suomalainen yleiskooste koodinvaihdon tutkimuksesta.”

100) 2.11.

Lehtinen, E. (2008). Toiminta, vuorovaikutus ja ammattikielet.

> Yleiskieli, yleistajuistettu ammattikieli ja varsinainen ammattikieli voidaan kielellisen muodon, esimerkiksi sanaston, perusteella asettaa jatkumolle.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40648

”Ammattikielen tutkimuksella on ollut tärkeä rooli eri alojen terminologisessa työssä ja ammatillisten tekstien luettavuuden parantamisessa.” Lehtisen virkaanastujaisesitelmässä käsitellään ammattikielten tutkimusta, ammatillista terminologiaa sekä vuorovaikutuksen tutkimusta työelämän kielenkäytössä.

101) 5.11. Pyhäinpäivä

Anttonen, V. (2006). *Pyhä*- ja *tabu*-sanat uskontoantropologian näkökulmasta.

> Pyhä ja tabu, pyhä ja epäpyhä muodostavat ikään kuin oven, jonka sarana avautuu kahtaalle: oven ollessa auki toiseen suuntaan sen toinen puoli on taka-alalla.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40505

Hyvää pyhäinpäivää! Tänään hyvää luettavaa on tämä Veikko Anttosen kirjoitus, jossa hän pohtii pyhyyttä sanojen *pyhä* ja *tabu* kautta. Lisäksi kirjoitus esittelee vastaavia sanoja Samoassa sekä mambai-kulttuurissa.

102) 6.11. Ruotsalaisuuden päivä

Berglund, R. (2009). Ett barns interaktion på två språk. En studie i språkval och kodväxling.

> »[Jag har blivit tvåspråkig] Så att ni, mamma och pappa, har sagt på finska och på svenska. Då ja’ var liten hade ja’ inte ens lärt mig tala utan ja’ var bara tyst och sa ingenting»

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/4167

Trevlig svenska dagen! Idag firar vi svenska språket i Finland. Därför är dagens citat också på svenska. Raija Berglund har undersökt barns interaktioner på två spark. I den här inledningsföredrag förklarar hon bakgrunden till sin undersökning och öppnar resultaten.

103) 8.11.

Ainiala, T., & Halonen, M. (2011). Somalialaistaustaiset nuoret nimistönkäyttäjinä Itä-Helsingissä [Place names of Somali youths in Eastern Helsinki].

Vuosaaren ja todennäköisesti koko Helsingin ja Suomenkin tunnetuimmat somalialaistaustaiset paikannimet ovat *Mogadishu* ja *Mogadishu Avenue*.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/4275

Tässä artikkelissa Ainiala ja Halonen tarkastelevat Itä-Helsingin Vuosaaressa asuvien somalialaistaustaisten nuorten käyttämää somaliankielistä paikannimistöä. Kirjoittajat pyrkivät selvittämään nuorten käyttämiä somalinkielisiä paikannimiä ja sitä, millaisia käsityksiä näihin nimiin ja niiden käyttöön liittyy. Artikkelissa on erittäin kiinnostavia havaintoja muun muassa nimityksistä *Mogadishu* ja *Mogadishu Avenue*.

104) 10.11.

Tjukanov, M. (2016). Kielet kerroksittain – suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen simultaania yhteistyötä keskusteluissa.

Sopasopa on ilmaus, jota olen kuullut viittomakielen tulkkien ja muiden viittomakielialalla toimivien henkilöiden käyttävän arkipuheessaan.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/59536

Tjukanov on tutkinut viittomakielen tulkkiopiskelijoiden sekä heidän kuulevien opettajiensa luokkahuonekeskusteluissa käyttämää viittomia ja puhetta yhdistelevää kommunikaatiota. Toinen kieli saattaa täydentää sanottua tai toisesta kielestä saatetaan napata toiseen kieleen sellaisia elementtejä, joiden ymmärtäminen vaatii molempien kielten hallintaa.

105) 13.11. Isänpäivä

Tiililä, U. (2002). Monitieteistä tekstianalyysiä vanhemmuuden sukupuolittamisesta.

»aluksi oli vain äiti, sitten tuli isä, isä ja vielä kerran isä»

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40228/9655

Hyvää isänpäivää! Tässä tekstissä Tiililä tarkastelee Jaana Vuoren väitöskirjaa *Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa.* Tiililä tiivistää, millaisia teemoja Vuoren valtavan aineiston pohjalta tehty yli 400-sivuinen väitöskirja käsittelee.

106) 16.11.

Etelämäki, M, Haakana, M & Halonen, M (2013). Keskustelukumppanin kehuminen suomalaisessa keskustelussa.

01 A: sul on kiva paita

02 B: kiitos (tauko) tää on vaa vähän kutistunu pesussa

03 A: niihän ne kaikki tekee

04 B: no niihän ne tekee

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/7942

Kehumista suomalaisten välisissä arkikeskusteluissa ei ole juurikaan tutkittu, ja siksi tämä artikkeli onkin erityisen kiinnostava kurkistus suomalaisten kehujen maailmaan. Artikkelissa analysoidaan muun muassa kehujen rakennetta ja vastaanottamista.

107) 19.11.

Keskimaa, S. (2013). Murteenkäytön funktiot parisuhteen kuvauksessa Kalle Päätalon Iijoki-sarjassa.

Sana *sukkela* on Kallelle ja Lainalle yhteisen sanaleikin aihe, sillä Lainan murteessa se tarkoittaa ’kummallista’, kun taas Kallelle sanan merkitys on ’nopea’

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/9464

Tässä artikkelissa Sari Keskimaa analysoi murteen funktioita Kalle Päätalon 26-osaisessa Iijoki-sarjassa. Erityisesti tarkastelussa ovat päähenkilön Kallen sekä tämän Laina-vaimon dialogit, joissa murteella on sekä parisuhdetta rakentavia että rikkovia rooleja.

108) 20.11. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Niemi, J. & Niemi, S. (1985). Suomenkielisen lapsen morfosyntaksin ja sanaston kehityksestä.

– – *trukata* 'kuljettaa trukilla', *kiivettää* 'pistää t. auttaa kiipeämään', *kameroida* 'kuvata kameralla', *jekuttaa* 'tehdä jekkua'.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/37928

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/01/klaus-laalo/

Klaus Laalo, suomen kielen professori Tampereen yliopistosta, mainitsee omalle uralleen merkittäviksi Virittäjän artikkeleiksi lapsenkielen kehitystä koskevia artikkeleita. Yksi näistä on tämä Jussi ja Sinikka Niemen artikkeli.

109) 24.11.

Lehti, L. (2014). Genre ja eetos. Diskursiivisia imagonrakennuskeinoja poliitikkojen blogeissa.

-- aineistosta nousi esiin viisi bloggaamisen päätyyliä, jotka nimesin seuraavasti: päiväkirja, julkaisualusta, ilmoitustaulu, essee ja pamfletti.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/9479

Ranskan kielen alaan kuuluvassa väitöskirjassaan Lehti on tarkastellut ranskalaispoliitikkojen blogeja. Tässä lektiossa Lehti tiivistää keskeisiä havaintojaan. Lehti toteaa, että poliitikkojen blogien pääasiallinen päämäärä on tuoda julki poliitikon toimintaa ja ajatuksia. Blogien tyyli kuitenkin vaihtelee.

110) 26.11. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Saukkonen, P. (1970). Nykysuomen johto-oppia.

> Periaatteellisen kysymyksen voi herättää se, kumpi kahdesta sanasta on johdos ja kumpi kantasana silloin, kun niillä ei ole yhteistä kantasanaa.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/35764

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/pirjo-hiidenmaa/

Tietokirjallisuuden professori Pirjo Hiidenmaa kuvaa uransa kannalta merkittäviä Virittäjän artikkeleista näin: ”Minulle olennaisimpia olivat graduvaiheessa lukemani johto-oppia käsittelevät artikkelit. Tietenkin sisältö oli hyödyllinen, mutta siinä syntyi ylipäätään tottumus lukea tieteellisiä artikkeleita ja etsiä lähdeviitteiden avulla lisää lähteitä.”

111) 28.11.

Tervola, M. (2019). Maahanmuuttajalääkärien suomen kielen taito ja kielitaitotarpeet

> Kielitaitopulmat eivät ole ihmisryhmän ominaisuus, eivät lääkärien eivätkä maahanmuuttajien ominaisuus. Kyse on järjestelmän ongelmista, joissa työn tarpeiden, virallisen vaatimuksen ja toisaalta työllistymispaineen välillä vallitsee epäsuhta.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/85295

Tässä lektiossa Maija Tervola avaa vuonna 2019 tarkastettua väitöskirjaansa. Tervolan tarkastelee tutkimuksessaan lääkäreiden suomen kielen taitoa työelämässä. Erityisesti näkökulmana on se, riittääkö kulloinenkin kielitaito lääkärin ammatissa toimimiseen.

112) 30.11. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Kuiri, K. (1999). Ilmaus ”X on sellainen että Y” suomen puhekielessä.

> *mut se nyt ol, semmosta vaa että/* meilä ol, kylymät huoneet (Haukivuori)

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/39182

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/liisa-mustanoja/

Liisa Mustanoja mainitsee uransa kannalta useita tärkeitä artikkeleista, joista yksi on tämä Kaija Kuirin artikkeli: ”Uran kannalta tärkeä ihminen on ollut jo edesmennyt väitöskirjaohjaajani Kaija Kuiri. Hänen artikkelinsa Ilmaus ’X on sellainen että Y’ suomen puhekielessä yhdistää hienosti merkityksen- ja murteentutkimusta.”

113) 1.12.

Räisänen, A. (1978). Kantasanan ja johdoksen suhteesta.

> verbi *muhentuu* sai kantasanoikseen *muhea, muhentaa, muhentua, muhennos, muheta, muhia, muheva ja muhennus*

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/37024

Tässä artikkelissa Alpo Räisänen avaa tutkimustaan, jossa ensimmäisen vuoden luokanopettajaopiskelijat sekä suomen kieltä 3–4 vuotta opiskelleet opiskelijat vastasit verbijohdoksiin liittyvää kyselyyn. Kyselyssä opiskelijoiden tuli arvioida, mikä kantasana löytyy kunkin esimerkkinä olleen johdoksen takaa. Tutkimus valottaa kiinnostavasti johdosten ja kantasanojen paikoin monimutkaistakin maailmaa.

114) 3.12. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Itkonen, T. (1957). Mellakoihin vai mellakkoihin? Yleiskielemme eräiden taivutushorjuvuuksien taustaa.

> *asunnoihin* ja *kaupungeihin* ovat nykykielen kannalta melkeinpä mahdottoman tuntuisia, sen sijaan *mellakoihin* ja *silakoihin* vaikuttavat varsin luontevilta ja ovat varmasti käytännössäkin tavallisia

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/33486

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/arto-anttila/

Stanfordin yliopiston associate professor Arto Anttila kertoo uransa kannalta merkittävästä artikkelista näin: ”Itkonen, Terho. ’Mellakoihin vai mellakkoihin? Yleiskielemme eräiden taivutushorjuvuuksien taustaa.’ Virittäjä 61.3 (1957): 259–259. Hieno artikkeli. Olen yrittänyt parantaa Itkosen analyysiä vuosikymmeniä.”

115) 6.12. Itsenäisyyspäivä

Laitinen, L. (2008). Maamme – meidän maa.

Isäni maa, isäni maa
Rakas waikk' nuorukka!
Tott' Kalewala muistetaan
Ja Suomess' aina lauletaan:
Ett' oma maa on mansikka
Mut muu on mustikka

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40642/10068

Hyvää itsenäisyyspäivää! Tässä artikkelissa Laitinen esittelee *Maamme*-laulun varhaisia suomennoksia 1800-luvun puolivälistä ja tarkastelee niiden kielellisiä piirteitä.

116) 8.12. Jean Sibeliuksen päivä

Honko, M. (2013). Alakouluikäisten leksikaalinen tieto ja taito: toisen sukupolven suomi ja S1-verrokit.

Ø Suomi, katso, Ø päiväs' Ø, yön Ø Ø on jo pois,
ja Ø Ø Ø soittaa kuin itse Ø Ø Ø.
Yön vallat Ø Ø jo voittaa, Ø päiväs' Ø, Ø Ø.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/9253

Hyvää Jean Sibeliuksen päivää! Kuvan lainauksen kappale lienee tunnistettavissa Finlandia-hymniksi, vaikka tässä versiossa luettavissa ovat vain sanat, jotka kuuluvat suomen kielen tuhannen yleisimmän sanan joukkoon. Mari Honkon lektio sisältää tämän ja monia muita kiinnostavia näkökulmia suomen kielen sanaston hallintaan liittyen.

117) 12.12.

Koivisto, V. (1990). Tittelin taivuttamisesta.

on siis sanottava *tasavallan presidentti Mauno Koivistolla* mutta toisaalta arvonimeä taivuttaen *Suomen (tasavallan) presidentillä Mauno Koivistolla.*

Noudettu osoitteesta: https://journal.fi/virittaja/article/view/38348

Joskus kielenhuollon ohjeistukset muuttuvat tai ainakin muuttuvat vähemmän ehdottomiksi ajan kuluessa. Mainio esimerkki tästä on tämä vuonna 1990 Virittäjässä julkaistu kirjoitus, jossa Vesa Koivisto linjaa, kuinka erisnimeä edeltävä titteli tulisi taivuttaa. Esimerkiksi ilmaus *Yhdysvaltain varapresidentti Dan Quaylea* olisi tuolloisten ohjeiden mukaan täytynyt kirjoittaa muodossa

Yhdysvaltain varapresidenttiä Dan Quaylea. Nykyisin genetiivisen substantiivi-ilmauksen sisältävä titteli voidaan jättää Kotuksen ohjeistuksen mukaan myös taivuttamatta.

118) 14.12. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Nikanne, U. (1997). Suomen infiniittisten adjunktien temporaalinen tulkinta.

lause *Pekka halusi Villen lähtevän* ei ole syvärakenteeltaan sama kuin *Pekka halusi, että Ville lähtee* vaan kummallekin on oletettava omat syvärakenteensa.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/38980

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/urpo-nikanne/

Urpo Nikanne, Åbo Akademin suomen kielen professori, nostaa esiin artikkelinsa ja kirjoittaa siitä näin: ”Nikanne, U. (1997). Suomen infiniittisten adjunktien temporaalinen tulkinta. Virittäjä, 101(3). - Artikkelin perusidea syntyi Oslossa suomen kielen perusopintojen tunnilla, jossa pyrin selvittämään opiskelijoille suomen infiniittisten rakenteiden merkityseroja. Artikkelia varten selvitin, miten perusajatus kuvataan teoreettisesti. Kuvaus uudisti konseptuaalisen semantiikan teoriaa.”

119) 16.12.

Häkkinen, K. (2007). Mursun ja norsun jäljillä.

Muutamin paikoin, esimerkiksi Tyrväässä, *norsua* on arveltu kalan nimeksi, ilmeisesti siksi, että se muistuttaa ruotsista lainattua *norssi*-sanaa tai tämän varianttia *norsa*.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40611

Häkkinen itse kertoo artikkelistaan näin: ”Omista artikkeleista jos jonkun poimisin esiin, niin haluaisin ottaa tuon Agricolan juhlavuonna kirjoitetun Mursun ja norsun jäljillä. Se oli valtavan kiireistä aikaa silloin, ja se oli pitkä ja työläs artikkeli, mut sitä oli valtavan hauska tehdä. Siinä vaiheessa tiesin, miten se kuuluu tehdä, ja oli sitten vaan paljon konkreettista työtä, mutta se eteni koko ajan. Se sisältö oli todella hauska. Se lähti tietysti liikkeelle siitä, kun aloin ihmetellä, kuinka Agricolalla voi olla omaperäinen sana norsulle, eläimelle, jota Suomessa ei ole nähty. Miksei hän lainannut elefanttia siihen kohtaan, kun Raamatussa piti elefantista puhua? Mut oli norsu, ja sitten tietysti selvisi, että norsu ja mursu ovat saman sanan variantteja. Se oli niin valtavan hauska kerätä sitä aineistoa, siinä oli sitten murteet mukana ja vanha kirjakieli ja oikeastaan kaikki mahdollinen. Se jäi mieleen erityisen mukavana työnä. ”

120) 20.12.

Anniina Leskinen, Roni Lumerto ja Aurora Salmi: Tempuksen kuvaus Virittäjässä 1950–2020

1990-luvulla tempuskuvauksia julkaistiin määrällisesti yhtä paljon kuin edeltävänä kolmena vuosikymmenenä.

Noudettu osoitteesta https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/02/18/anniina-leskinen-roni-lumerto-ja-aurora-salmi-tempuksen-kuvaus-virittajassa-1950-2020/

Tässä kirjoituksessa Leskinen, Lumerto ja Salmi tarkastelevat tempusta käsitteleviä Virittäjän artikkeleita. Kirjoittajat myös selvittävät, onko tempusten käsittelytavoista havaittavissa, millaiset suuntaukset ja teoriat ovat kulloinkin vaikuttaneet suomen kielen tutkimuksen kentällä.

121) 22.12. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Paunonen, H. (1976). Allomorfien dynamiikkaa.

Lähdin liikkeelle ajatuksesta, jonka mukaan allomorfeja on pidettävä morfologisen analyysin perusyksiköinä; lisäksi niitä on tarkasteltava ennen kaikkea kokonaisjärjestelmän kannalta.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/36714

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/marja-leena-sorjonen/

Suomen kielen professori Marja-Leena Sorjonen mainitsee hyvin monien Virittäjän artikkelien olleen hänen uransa kannalta merkittäviä. Yksi varhaisimmista on tämä Paunosen artikkeli: ”Maisteriopintojen ajalta yksi tekstilingvististä gradua tekevän ajattelua virkistävä ja laajentava tenttiluettava oli Heikki Paunosen 1976 artikkeli Allomorfien dynamiikkaa. Morfologia alkoi tulla lähemmäksi liikkua, jäsentyä sekä saada historioita ja merkityksiä! Artikkeli tarjosi samalla näköalan kansainväliseen keskusteluun ja johti Raimo Anttilan Virittäjässä 1974 julkaistuun artikkeliin Allomorfien semiotiikkaa.”

122) 24.12. Jouluaatto

Itkonen, T. (1984). Hyvää joulua ja onnea uudeksi vuodeksi.

Joulurauhaa sopii kai sentään hieman häiritä muistuttamalla taas kerran siitä, että myös tämän merkkipäivän nimeen kuuluu tosiaan pieni alkukirjain.

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/37899

Näin pyhien tullessa tämä artikkeli tarjoaa vielä tärkeän muistutuksen siitä, kuinka juhlapyhien nimet kirjoitetaankaan. Tämän myötä rauhaisaa joulua jokaiselle Virittäjän tiliä seuraavalle!

123) 26.12. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Mantila, H. (2004). Murre ja identiteetti.

Maalainen, myönteinen

Reipas, mutkaton, suora

Moderni, feminiininen

Viidennen ryhmän piirteet,

esim. mie, sie

Noudettu osoitteesta https://journal.fi/virittaja/article/view/40346

https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/johanna-vaattovaara/

Kun suomen kielen professori Johanna Vaattovaaralta kysyttiin lukusuositusta tuleville kollegoille, hän vastasi näin: ”Olipa vaikea kysymys! Erinomaisia artikkeleita on niin monta. Riippunee tutkimusintresseistä. Opiskelijoillani olen yksittäisistä artikkeleista eniten luetuttanut Kieli-ideologia-teemanumeroa (2012) ja etenkin sen artikkelia Kieli-ideologioiden teoriaa ja käytäntöä. Tämä avaa erinomaisesti suomen kielellä kieli-ideologioiden tutkimuksen teoreettista ydintä. Mantilan Murre ja identiteetti (2004) on myös ollut perusluettavaa variaationtutkimuksesta tutkielmia tekeville, koska siinä tehdään synteesiä kielenmuutoskehityksen suunnista.”

124) 28.12. ASIANTUNTIJAT SUOSITTELEVAT

Minna Saarelma-Paukkala

Lämpimät onnitteluni virkeälle Virittäjälle – ja kiehtovia kielellisiä virityksiä jatkossakin!

Noudettu osoitteesta https://virittaja125.kotikielenseura.fi/2022/03/03/minna-saarelma-paukkala/

Lukuisat ammattilaiset ja Virittäjän lukijat ovat välittäneet onnittelunsa Virittäjän juhlavuoden kunniaksi. Tämä kuvaan lainattu tulevaisuuteen katsova onnittelu on Helsingin yliopiston almanakkatoimiston johtaja ja nimistöntutkimuksen dosentti Minna Saarelma-Paukkalan käsialaa.

125) 30.12.

Aikajana

2020. Päätoimittajana Hanna Lappalainen (2017–2021) ja Laura Visapää (2022 alkaen).

Noudettu osoitteesta https://virittaja125.kotikielenseura.fi/aikajana/

125 vuotta sitten perustettiin Virittäjä, joka toimii ja voi hyvin vielä tänäänkin, vuonna 2022. Tällä Instagram-tilillä on tehty Virittäjästä sekä vastajulkaistulta Virittäjä 125 -sivustolta, ja tämä on nostoista viimeinen. Virittäjän aikajana ei kuitenkaan lopu vuoteen 2022 vaan saa toivottavasti jatkua vielä pitkään.